

SZÉKELY-UDVARHELY

1848-AS FÜGGETLENSÉGI POLITIKAI SZÉKELY UJSÁG.

AZ „ELSŐ SZÉKELY HÁZI-IPARI ORSZÁGOS SZÖVETKEZET” ÉS TÖBB EGYESÜLET HIVATALOS KÖZLÖNYE

Megjelen hetenkint kétszer: osztorónán és vasárnap.
ELŐFIZETÉSI ÁRA: egész évre 10 K, fél évre 5 K, negyed évre 2 K 50 fillér. Külföldre egész évre 12 K. Községek, községi előjárók, papok és gazdasági egyetemi tagok egész évre 8 K, félévre 4 K, negyed évre 2 K. Az előfizetőknek az újság minden száma ingyen jár. Helyi közlő telefon 15. sz.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
BETEGH PÁL
LAPTULAJDONOS.

SZERKESZTŐSÉG és KIADÓHIVATAL: Székelyudvarhely, Kossuth-utca 31. szám, hova a kéziratok, hirdetések és előfizetések küldendők. — Kéziratokat vissza nem adunk. Hivatalos hirdetések 100 szög minden szó 6 fillér, azon felül 4 fillér, magán hirdetések négyzet cm. 8 fillér, többszöri közlésnél 6 fillér. Nyílt-tér soron 1 K. Díjak előre fizetendők. — M. kir. postakaraképztári csekk- és klíring 10,489. szám

Első Székely Háziipari Országos Szövetkezet.

Erőtlen, hatalmas pezsdülése az életnek köröskörül. Az előző nagy társadalmi átalakulások chaotikus kódéből kezd ifjú erővel kibontakozni az ifjú Magyarország, a munkás, nemes, tartalmas élet.

Látok cserépfedeles szép új házakat és csüroket ott, hol nemrég még csak szalmavisek éktelenkedtek, látok munkás, takarékos népet, új iskolákat s látom egyre terjedni, szaporodni, mint egy-egy kaptárt a virágos réten s tanujelét a nép önsorsát intéző érettségének, az önszegély intézményeit. Fogyasztási és hitelszövetkezetek emelkednek s ezek társul most egy új intézmény: Az Első Székely Háziipari Országos Szövetkezet.

Lássuk röviden, miről van szó? Alakult Székelyudvarhelyen egy consortium, mely a háziipar fejlesztését tűzte ki céljául olyan módon, hogy messze vidékre kiterjedő hálózattal maga köré vonjon minden munkás népet, mely a féltő unalmát könnyen szórakoztató munkával akarja fölcserélni.

A szövetkezet munkát s a munkáért pénzt ad, ha a munka elkészült. „A munkás tagoknak joguk van az elkészített és átvett kész munka díját hetenként egyszer követelni.” (Alapsz. 8. §.) Hatalmas apparátussal indult a dolog s a Szövetkezet mindenképp tagokat toboroz és tőkét gyűjt. „A Szövetkezet tagja lehet vallás és nemzetiségi különbség nélkül minden tisztességes honpolgár vagy honleány, aki az alapítókéhez legalább egy üzletrésszel hozzájárul.” (A. sz. 6. §.) „Minden tag legalább egy üzletrésszel köteles jegyezni és befizetni, melynek értéke 10 koronában állapították meg. Beíratási díj minden egyes tagtól 3 korona, melyet a tag a szervezési költségek fedezésére adományoz.” (A. sz. 5. §.) Így keltezik az álló és forgó üzleti tőke s azután jön a munkás tagoknak toborozása és kiképzése. „A munkás tagok üzletrésszüket kiképzésük után az általuk előállított munkadíjból heti 50 filléres részletben fizetik be.” (A. sz. 5. §.) A munkás tagok kiképzéséről a szövetkezet olyanképpen gondoskodik, hogy minden csatlakozó községből egy-egy önként jelentkező mesterjelöltet alkalmas foglalkoztató műhelyekben kiképeztesse, kik a kiképzés ideje alatt ingyen ellátásban részesülnek s csupán az oda és visszautazás költségeit viselik saját erőjükből. Minden mesterjelölt csak egy-egy megjelölt iparcikk készítésé-

ben képeztesse ki s kiképzése után a faluban iskolát nyit, hol a tanfolyamon készült áruknak munkadíja képezi biztos megélhetésének alapját. A faluban kiképzett munkások a Szövetkezettel közvetlen kapcsolatba jutnak, áruikat a Szövetkezet váltja be. „A munkás tag köteles az általa megkésztésre kért munkát a megszabott pontos időre beszállítani. A megkésztési idő alatt a nála levő anyagokra és kész munkára ügvelnis azért, illetve azok értékeért teljes felelősséget vállalni. A munkástagok saját nyugdíjajukhoz munkadíjuk 10 százalékával kötelesek járulni. E járuléka a fizetésekor levonandó.” (A. sz. 9. §.) A munkás tag nem csak munkadíjat, hanem üzletrészt is kap. „A tiszta haszonnak 80 százaléka a tagok közt üzletrészüket arányában osztandó fel. Osztalék csak az előző üzleti év zárszámadásának befejezése és teljesen befizetett üzletrészek után állapítandó meg.” (A. sz. 10. §.)

A Szövetkezet munkásai közé már a 13 éves gyermek beléphet és 25 év múlva nyugdíja van igénye.

Gyönyörű koncepció ez, ha sikerül, de hiszen sikerülnie kell, mert a legjobb erők fogtak össze érdekében. A több, mint kétszázötven tagot számláló szervezőbizottságban a legfényesebb neveket találkoztunk. Ott van soraikban mindenki, aki Erdély közlelésében számot tesz, talán valamennyi főispán, valamennyi tanfelügyelő és híres történelmi nevek viselői. Mintha valósággal bővizű forrásra akadunk volna, mely az élet lüktető vizét hordozza szét s amint nő és dagad, hajókat emel a hátán. Én Istenem! Adj értelmet a népnek, hogy felismerve a hajó árbocán a szent testvériség színeit, tartózkodás nélkül lépjen fölére. Ez nem ám a Cunárd hajó, mely idegenbe visz, hanem a munka és a takarékos erejéből emelt palota, mely megtart a hazának.

Előre tanítótársaim! Nekem úgy tetszik, fénycsillag gyúlt ki az égen! Széchenyi eszménye „Magyarország lesz!” most végsődik a legmarkánsabb vonalakal Magyarországot kiterített mapájára. Valami nagy ujjászületés küszöbén állunk, mert már-már száz éve annak, s a félszázadot rég meghaladta, hogy a jósigé elhangzott. Elég nagy idő, hogy most már a legmélyebben fekvő rétegeket is áthassa, hogy megértse és magának vallja — a nép, a széles rétegek! Akkor lesz virágzó az élet, ha egyszer Széchenyi eszméi és alakja a nép öntudatában testet ölt s az ünnepi podiumok-

ról beköltözik a foglalkoztató műhelyekbe, egyszerű emberek ajkára a szó: „Magyarország lesz!” — És ez lesz a néptanító legsebb diadala.

Apró gyöngyszemekből szövődik az élet koronája s minden gyöngyszem egy-egy érték, melyet fáradsággal kell a mélységből felszínre hozni s a népről szólva, a fáradság nehezebb része azoké, akik a néphez legközelebb állanak, köztük és velük élnek. Könnyű az én dolgom, ki e lapokon szántom a sorokat, nehezebb annak a tanítótársamnak a dolga, akinek a nép kishitűségét, bizalmatlanságát s mit tudom én minő akadályokat kell legyőznie, hogy az aranyalmával megkínálhassa, de mert e munka nehezebb, éppen azért szebb és több elismerésre méltó. Most talán a munkának ez a része sem lesz olyan nehéz, hiszen pénzt ígér és nyugdíjat, agkori ellátást. Ismertetni, terjesztetni kell a nép között ezt az eszmét. Majd aztán eljön az ideje, mikor a vármegyét e munkára szervezni kell s akkor ismét a tanítók azok, kikre a szervezés munkája vár, s ok azok, kiknek abban a legtöbb örömük lesz, mert ha csak egy hajszálnyival is emelhetjük a népjólétet, az nem csak egyénileg okoz örömet s nemcsak a nemzet összletében nyereség, hanem visszahat a tanítóra és iskolára is. Miveltebb s jobbmodu nép az iskolát s tanítóját jobban megbecsüli s viszont az iskola egy kultúrfokkal ismét emelkedni fog szemünkben. A népet, mely eddig szegénységben tengődött s az önmegtartózkodás volt legfőbb erénye, nevelni kell, hogy új javait hasznosan s gyümölcsözőleg forgatva, az erkölcs és művelődés világában is megfelelően előre haladjon.

Szeremley Császár Ákos,
kir. tanf. tollnok.

Nyílt levél a köpenyeget fordított képviselőről.

Mélyen Tisztelt Szerkesztő Ur!

Mivel a napi lapokban eddig Dr Kállay Tamás országgyűlési képviselő urról irt hír megcáfoltva nincs, méltóztassék — ha igaz volna — az alábbiakat közölni:

Dr Kállay Tamás országgyűlési képviselő ur az udvarhely vidéki kerület választókörzönését becsapta, mert az ők beleegyezésük és megkérdezésük nélkül átpártolt a munkapárthoz, melybe nem választották volt annak idején. Tiltakozni kell az ilyen „Pálfordulás” miatt. Mit szól-

nak ehhez a 48-as honvédek? Azok ilyen hamar nem adták be derekukat, Ellenséggel körülbástyázva nélkülözések és szenvedések közepette aratták a legfényesebb diadaloikat, ha kevesen voltak is.

Talán azért hagyta ottan pártját, hogy a mostani országos választások alkalmával az ellenzék kevesebb lett, mint ahogyan azt álmodni is merle volna valaki? Ki lenne ellenzéki, ha mind Bécs parancsára ott hagynák az ellenzéki tábor.

Lelkesített a képviselő ur, lázba hozva majdnem az egész vidéket. Munkapárti programmal kellett volna föllépni; nem pedig választóit osztrák érdekek előbbre vitelére szolgálatba bocsájtani.

Hová teszi azt a zászlót, amelyre a 48-as függetlenségi jelszó van felírva? A régiségárba, hogy a moly megeméssze? Ilyen katonával várat bevenni nem lehet. Jaj neked szegény Magyarország, ha ilyen fiaid akarnak megmenteni.

Programbeszédében felhívta polgártársait, hogy azokat a virágokat, amelyeket nekik akarnak adni, vigyék el a 48-as honvédek sírjára, halmozzák el azokat. Ilyen dolog után azok sírjukból is megmozdulnának, hogy ledobják hantjukról az ilyen tehervirágokat. Azt fogadta, hogy a 48-as függetlenségi zászlót soha el nem hagyja; mikor meghal akkor is csak úgy csavarhatják ki kezéből. De úgy látszik hamar ki hullott csavarás nélkül is — gyenge kezéből.

Ha a magyar ember szava kontraktus, akkor miért hagyta el azt a zászlót, amelyről oly szépen és lelkesítően tudott beszélni s miért változtatta meg elvét?

Alázatos tisztelettel és hazafias üdvözlettel vagyok a Tek. Szerkesztő Urnak

Gyergyószárhegyen, 1910. aug. 3.

Gencsy Ferenc.

Az erdélyi szászok mezőgazdasága.*

Irta: ENESEI DORNER BELA.

(2 folytatás.)

A könyv részletesen foglalkozik a szász föld mezőgazdasági terményeivel, azok meghonosításával, fejlődésével. Az állatok tenyésztésével s általában minden olyan foglalkozás móddal, mely idővel ott meghonosodott és kifejlődött. Érdekes összehasonlításokat tesz a gazdaság minden ágában, a foglalkozás minden nemében a székely és szász közötti, illetve annak munkája, eljárása s munkája eredménye között. Sajnos, a legtöbbszór a szász előnyére s a

* A magyar gazdasági szakirodalomban általános tetszést aratott öné kiváló szakmunkát szerző (Győr, kir. gazdasági felügyelőség) az udvarhely megyei megrendelőnek jelentékeny ármérséklettel (8 K helyett 6 koronáért és ajánlott küldéssel 55 fillér) 6 K 55 fillérért adja. Szerk.

székely hátrányára üt ki ez összehasonlítás vagy tapasztalaton alapuló szellemes észrevétel.

Pl. hogy többet ne említsek, jellemző, hogy a szász „hitvány dögnek” nevezi azt, ki a lóherés táblából az arankát nem pusztítja, a székely pedig legkevésbé se törődik azzal, holott a maga kárára szolgál e nem törődömség. A gyümölcsfákat pusztító hernyókat, cserebogarakat, földiken megjelenő egereket, sőt a légi káros szárnyasokat is roppant nagy utánjárással és áldozattal pusztítja a szász s nagy lelkiismeretességgel vigyáz erre az előjárás. A székely pedig a legnagyobb közönyvel viseltetik ezen dolgok iránt. Megemlítsük méltó, hogy a szász minő kegyetlen büntetést szab még a vad gyümölcsfák rongálóra is. Így Segesvár tanácsa 1 frtra bünteti az illet a 17-ik száz évben, Besztercén pedig 1713-ban kezei levágására ítélik a ki egy vad fát levág.

Érdekes összehasonlítás az is, hogy a míg a hideg időjárás miatt a barcasági szász kevés tengerit termel, addig a még zordonabb időjárású Csikban és Udvarhelyvármegyében több helyen termelik s nagy mértékben, habár jóval csekélyebb jövedelmet ad, mint a barcasági.

A takarmánynövények termesztése a szászoknál igen elterjedt s ezek között a bükköny termelése 1750 óta szokásos s még pedig akkora mértékben, hogy tizedet is kellett abból fizetniük.

Minden gazdasági növény termelési idejére, illetve kezdetére nézve biztos adatokat sorol fel a szerző.

A 218-ik lapon levő táblázatos kimutatásból azt is megtudjuk, hogy pl. 1908. és 1909. években a brassó-megyei termés buzában a legjobb volt az egész országban, továbbá buza, rozs, árpa, zab, tengeri és burgonyában az országos átlagot véve irányadón — a brassó-megyei átlag a legjobb volt. S ennek magyarázata a mely szántásban, a sok marhatartásban és a műtrágya használatában, egyszóval a célszerű és okos gazdálkodásban keresendő.

A könyv hat fejezetből áll s terjedelme 334 lap 68 szöveg képpel. Legelől a történelmi rész van érdekes adataival. A szász falu és népe c. fejezetben érdekesen van a szász és székely falu s annak népe szokásaival, erkölceivel élénk színekben megrajzolva. A 3-ik fejezet a templom, iskola, illetve az egyház szervezettével, ennek hatalmával, s ennek keretében és felügyelete alatt levő szervezetekkel ismerteti meg, felölve minden közmívelődési egyesületet, intézményt, melynek köszönheti a szász nép az ő fennmaradását, gazdagságát, vagyoni jólétét s szellemi műveltségét. Ebben van ismertette a barcasági tanulmányut is 1908 évről. A 4-ik fejezet az ősfoglalkozásnak és állattenyésztésnek van szentelve, az 5-ik a birtokviszonyokat és mezőgazdaságot ismerteti. Itt tudjuk meg, hogy nagyságának, összetartozandóságának alapja a közbirtok, mely az összes birtoknak 40 százaléka. E tekintélyes közvagyon tette lehetővé oly sok kórház, iskola, templom és számtalan jótékony intézmény létesülését, fennmaradását, sőt virágzását.

A 6-ik fejezet a szövetkezeti eszméknek és gazdatársadalmi szervezetek ismertetésének van szentelve.

(Vége köv.)

P. S.

Méhészet.

Teendők kezdő méhészek számára.

Kipótolthatatlan csapás érte méhésztünket. Hiába vártuk napról napra az idő jobbulását, hiába bíztunk a jövőben. Semmi jobb fordulat nem állott be. A mióta a méhek léteznek, nem hiszem hogy az idei évhez hasonló rossz év lett volna a méhészetre. Ezt az évet nagyon megfogja érezni méhésztünk. Nincsen méhész, kinek most a méhszúrás ne fájna. A méhésznek a fájdalom csilapítására nem a megtelt mézes bödönök, hanem az aggodalom és bánat jutott fáradsága és kiadása fedezésére. A mostani helyzetet csak azok érzik igazán, a kik nagyobb méhállománnyal rendelkeznek. Ha az idő továbbra is így marad, kisebb méhészetek megfognak szünni.

Előfordult gyakran más években is, hogy az évek egyik vagy másik hónapja nagyon rossz volt, de a következő hónap kipótolta a veszteséget. Most is az a remény táplált, de már ott vagyunk, hogy ez évben semmi jövedelemre nem számíthatunk s nagyon jó lenne az is, ha méheinket a múlt évi betelelési létszámmal és a szükséges élelemmel ez évben is betelelhetnők. Azt hiszem, hogy még a nem méhészek is megértik, minő pótolhatatlan csapás érte méhésztünket, midőn egy évi munkát végeztünk anélkül, hogy azért csak egy fillért is kaptunk volna. De nemcsak a munkát tettük ok nélkül, hanem a rajok számára is kellett kaptárak beszerzésére is nagyobb számu összeget kiadni, a melyek mind üresen maradtak.

Ezen okokat csak azért hoztam fel kezdő méhésztársaimnak, ne hogy majd magukat okozzák, ha nincs eredmény, hanem tudják meg, hogy így van ez másnál is. Azonban ha most ilyen rosszul ütött ki méhésztünk sorsa, azért nem kell lemondani, hiszen nem lesz mindig így, majd megjön a méhészek malmára is a víz és vigan fog peregni a mézpergető.

Az olyan méhcsaládok, a melyek rajzás vagy más körülmények következtében annyira elnéptelenedtek, hogy a költő és mézürt zsufolásig nem töltik meg, az olyan méhcsaládok mézüreből a lépeket kiszedjük, a Hanemann-rácsot eltávolítjuk és a fedő deszkákat berakjuk. Szóval a méhet a költő-ürbe szorítjuk, hogy télire berendezhessék magukat, ha az időjárás kedvező lesz.

Az erősebb, illetve népesebb méhcsaládokat érintetlenül hagyjuk egész a betelelésig. A mi kevés mézük van, azt elvenni és kipergetni nem tanácsos. Bármily jóra fordúna is az időjárás, elég van hely a kaptárban a begyűjtendő méz számára, s majd beteleleskor ha lesz, elvehetjük a felesleget; a mi különben nagyon bizonytalan.

Az új anyák nem igen termékenyültek meg a rossz időjárás miatt s az anyák állapotáról multhatatlanul meggyőződést kell szerezni. Anyatlan családokat tartani nem kell. Az anyátlan esaláddal anyát most ne nevel-tessünk, inkább — ha van — adjunk termékeny anyát, ha nincs, gyengébb más törzsszel egyesítsük.

A kaptárak ajtaját csak korán reggel és estefelé nyissuk ki, mert különben rablást idézünk elő. A né-

pes családok röplyukat nem kell nagyon megszükiteni, sőt úgy kell hagyni továbbra is, mint eddig voltak. A megszükitett röplyuk nagy hőséget és levegőhiányt idéz elő a kaptárban, miáltal sokat szenvednek a méhek. A jó népes méhcsaládok úgy is megvédelmézik magukat a rablók ellen, ha a méhész nem szolgáltat okot a rablásra.

Szekelyzsombor, 1910. aug. 1.

Ambrus András,
méhész.

HIREK.

HARC ELŐTT — HARC UTÁN.

Leromlott bus, maroknyi had,
Vihartépett zászló alatt,
Romok között csorkán, sután,
A kép: a nagy, nagy harc után...

A csüggedt vezér szerte néz:
Hova lett a sok jó vitéz?
A szemé könnyel lesz teli,
Hogy ezt se, amazt se leli...

De zászlójára föltekint
S szíve hevülni kezd megint.
Mégfogott bár a regiment,
Hanem a zászló tiszta, szent!

A zászló büszkén fellobog,
Lankadni soha, sohse fog.
Volt része ezer fürgetegben:
Föltámadt mindig győzhetetlen...

Ez a zászló: egy szent ígéret,
Ez a zászló: az örök élet,
Nem bukásunknak szemfedője,
De dicsőségünk hirdetője!

Mi volt most a bukás oka?
Az ádáz ellenség soka?
A lerázhatatlan régi átok:
A kettészakadt jó barátok...

Most, hogy a csata elveszett,
Késő, hogy nyujtsanak kezét...
Nem, nincsen késő soha arra,
Hogy készüljünk új diadalra!

Jöjjön el most a munkás béke,
Gyűjtsön erőt a csaták népe,
Gyűjtsön erőt a szebb jövőre,
Ha újra harsan, hogy: Előre!

De akkor aztán — eggyé váljunk,
S a pokollal is szembe szállunk!
Erre biztat a lobogó,
A megtépett, a ragyogó...

Addig a zászló fennmaradjon,
Mocsok reája ne tapadjon,
És regimentje újra megnő —
S megkoszorozza a jövődő!

— **A ma esti nyári táncmulatság,** mely a Koronkai-féle Hungária kertben pont fél 8 órakor kezdődik, igen kedélyes, feszitlen összejövetelnek ígérkezik. A fényesen kivilágítandó kerthelyiségben többféle juksz-tárgyakat árúsítanak. A levonulás hat órakor lesz. Izletes ételekről és italokról, valamint cukraszatról Barkóczy Albert jóhírű vendéglős gondoskodik. A polgárság e népszerű mulatságú bizonyára résztvesz a honorációr osztály is; dokumentálandó, hogy egyetértésben van az erő...

— **Bucsuzás.** Szász Ferencz siménfalvi áll. ig-tanító és énekvezér áthelyezés folytán eltávozása alkalmából aug. 14-én d. e. 11 órakor tartja kibucsuzóját az unitárius templomban. D. u. 1 órakor tiszteletére közebed lesz mérsékelt árral. A résztvenni szándékozók 11-éig bezárólag jelentkezhetnek Sándor Géza lelkész-nél Siménfalván. A nem jelentkezők, ebédre nem számíthatnak.

— **Dalegyleti közgyűlés.** A Székely Dalegyeti folyó hó 4-én tartotta választmányi ülést, a mely alkalommal közgyűlést folyó hó 13-án este 7 órára üzte ki. Ezen közgyűlés legfontosabb tárgya a tisztikar választása. Felkérjük tehát e helyen is úgy a rendes, mint a pártoló tag urakat, hogy a közgyűlésen minél számosabban jelen lenni sziveskedjenek.

— **Főlöleges bélyeg a járásbíró-ságnál.** A Magyar Kereskedők Lapja a következő, a jogkereső közönség érdekében álló esetről ad hírt: Köztudomásul hogy a községi (bagatell) bíróságnál folyó ügyek — nagyobb részt — a legszegényebb emberek ellen indíttatnak és ezekkel a szegény emberekkel, ha ügyük felebbezés folytán a járásbíró elé kerül, a bélyeg és ill. szabályok erre vonatkozó szakaszainak, az illetékes bírósági közegek által való félremagyarázása folytán, olyan bélyegilletékek rovatnak ki, amelv illeték egyáltalán nem jár. Legutóbb is egy céget a központi díjj. és ill. kiszabási hivatal egy ügyben, amely a községi bíróságtól felebbezés folytán a járásbíró elé került, ahol újabb ítélethozatott és a cég újabb ítéleti illetéket nem rótt le, a cég megbírságot. Ezt a bírságot a közigazgatási bírósághoz megfellebbeztük és a közigazgatási bíróság 1909. dec. 9-én tartott ülésében 12011/1909. sz. a. a következő nagyfotosságu indokolással a bírság, illetőleg az illeték megtérítése alól a céget felmentette. — Az ítélet után kiszabott ill. alól panaszt fel kellett menteni, mert az 1893. XVIII. t. c. 215 §-a, illetve az 1877. évi XXII. t. c. 25 §-ának rendelkezéseiből nyilvánvaló, hogy a járásbíró a községi bíróságtól elébe vitt perben, mint felebbeviteli bíróság jár el, ily minőségben hozott ítélete után pedig újra állandó illetéket követelni nem lehet, annál kevésbé, mert az 1894. évi XXVI. t. c. 29 §-a a községi bíráskodás alá tartozó peres ügyekben a ítéleti illeték fejében 40 fillért szab meg; oly törvényes rendelkezés pedig, amelynek alapján ily ügyekben a járásbíró részéről hozott ítélet után újabb illeték követelhető lenne, nincs. — E nagyfotosságu törvényt magyarázatról, — mondható — hogy Magyarország ugyan kevés jogász tud. Ennek következtében horribilis összegre emelkedik azoknak a bélyegeknél az ára, amelyet a jogkereső közönséggel a bíróságok a fenti ügyben hozott ítélet után, jogtalanul lerovatnak. Budapesten a járásbírók évente legalább 18—20.000 ilyen ügyben hoznak ítéletet s minden ítélet után 2 korona illetéket rovatnak le, tehát elképzelhető, hogy egész Magyarországon milyen horribilis összeg vándorol ilyenformán jogtalanul a közönség zsebéből az államkincstár kasszájába.

— **Miklósfalva ifjusága** ma (vasárnap) műkedvelői előadással kapcsolatos, kosaras táncmulatságot tart a községi iskola nagy termében személynkint 1 K 30 f belépési díjjal. Előadják. Tündérlak Magyarhónban, Az egyes szerepeket: Nagy József, Molnár Gyula, Barra Ferenc, Biró Ilona, Benczédi Julianna, Hodgyai József, Orban József, Keresztes Miklós, Keresztes Sándor, Molnár Jenő, Molnár Zsuzsa, Hodgyai János, Molnár Anna töltik be.

— **Erőpazarlás, nemzeti pusztulás** környékezi a magyart. Mult évben huszonhétezer kilencszáz negyvenegy (27,941) magyar vándorolt ki Amerikába és vissza e nagy számból csak 11.026 érkezett. Tehát 16,915 magyar egyetlen esztendő alatt idegen földön maradt. Székelyudvarhelynek 7733, Sepsiszentgyörgynek 7030 la-

kosa van a legutóbbi népszámlálás szerint. Ez együttesen 15.385 lélek s hogy az elvesztettnek tekinthető étszám kiteljek, számíthatunk még egy nagyobb községet is 1530 lélekké. Ha minden egyes évben két vármegyei székváros és hozzá egy nagyobb község lakosságát kitevő egészséges, munkabíró egyén elhagyja az országot, könnyen kiszámítható, hogy néhány évtized alatt Magyarország üresen marad, teljesen megsemmisül és nem lesz osztrákot hizláló adó-alany. A kifosztott és koldusbotra jutó Magyarország megdöbbentő látkepe tarul elénk. Egyfelől az országnéptelenedése, másfelől az árukiviteli és behozatali statisztika kedvezőtlen mérlege sujt bénítólag hazánkra. A folyó első félévi adatok szerint behozatalunk értéke az előző évi 794.4 millió koronával szemben ez év január-június hónapokban 353.5 millió koronát ért el s ebből 617.8 millió korona Ausztriából való behozatalunkra esik. Kivitelünk értéke a múlt évi 721.6 millió koronával szemben ez év első hat hónapjában csak 707.3 millió koronát tett ki, mely összeghez Ausztria 509.1 millió koronával járult. Az 1910. év első felében árumérlegünk összesen 146.2 millió koronával, Ausztriával szemben pedig 108.7 millió koronával passzív.

— **Bicskázások.** Péter Gergely ülkei lakost, mikor Székelyudvarhelyről hazafelé tartott, az uton ismeretlen tettesek megtámadták és életveszélyes szurási sebeket ejtettek rajta.

— **Lukács Áron** kénosi lakost pedig a homoródkeményfalvi határon verték meg és szurkálták össze. Mind a két sebesültet a vármegyei kórházban ápolják.

— **Erdélyrészi országos kirakó vásárok.** Augusztus 11-én Alsószopor, Ecze, Kisapold, Szilágycseh 12-én Marosujvár, Papolcz, 13-án Felek (Szebeny.), 14-én Magyar-nemegye, 16-án Gernyeszeg, Harasztkerék, Kendilóna, 17-én Előpatak, 18-án Drág, Moes, Szamosnagyoroszló, Vojla, 19-én Farkaslaka, Nagyenyed.

— **Kártékony malomgát.** Kobátfalva határan, a Tarcsafalva felé vivő út mentén van az alsómalom gátja. Ez a malomgát végtelenül káros. A legesekélyebb esős időre is kiárad miatta a Fehérnyikó és előnti a szépeny székelyek terményeit. A törpebb házak megtelnek vízzel és a kutak pocsolyával. Ez évben a vidék lakosságát három-négyszeri árvíz és egyszeri hatalmas jégeső fosztotta meg egész évi keserves munkájának gyümölcsétől. Siralmas állapot tárul a bocsiületes érzésű ember szeméi elé. A szénatermést a kiáradt szennyvíz eliszapolta. Most pedig sarju sem lesz a szerencsétlen gát miatt. Évekkel ezelőtt sokszori panaszkodásra és még többszöri sürgetésre a felsőbb hatóság nagy nehezen megmozdult. Elrendelte, hogy egy méterrel alább kell szállítani a gátat. Azóta várják a jóakaratot és szenvedik a pótolhatatlan károkat. A segítség pedig késik; a Fehérnyikót nem szabályozzák; a gátat alább nem szállították. Ki tudja megmondani, hol eszi a por az üdvös intézkedést? Ki tudja, meddig kell még károsodni a nyomorult lakosság? Az elkecseregés csak áradáskor tör ki ele-

mentáris erővel. De aztán a víz elapad és az áldott jó székely nép tovább hallgat. Türi balsorsát. Várja a mindenható hatalom kegyes szeméinek felnyílását és feléje való fordulását. A törvényhatósági utvonat is szenved. Ujra kavicsozzák. A kártékony gát leszállítása pedig elmarad. Szó sem esik róla, mert a tulajdonosok igen befolyásos emberek; oszlopos tagja egyik-másik: a közigazgatásnak... (Beküldték.)

— **Felvétel a gödöllői méhészeti gazdaságba.** A gödöllői m. kir. állami méhészeti gazdaságban a folyó évben október hó 15-én megkezdődő két éves méhészmunkás tanfolyamra pályázatot kirdet a földmívelésügyi miniszter. Fel fog vétetni hat olyan egyén, kik 16-ik életévüket betöltötték, de 35-ik életévüket még túl nem haladták. A felvételt kérő és egy koronás bélyeggel ellátott folyamodványokat a m. kir. földmívelésügyi miniszterhez (Budapest, V. Országház-tér 11.) folyó évi augusztus hó 15-ig kell benyújtani.

— **Lenkei Zsigmond** hirdető-irodája. A magyar sajtó egy régi, ismert munkása, Lenkei Zsigmond, ki évek hosszú sora óta áll a sajtó szolgálatában, újságvállalatát hirdető osztályllyal bővítette ki. Ismerve Lenkei tapasztalatait és szakértelmét, bizonyos, hogy munkássága e téren is előnyre válik a magyar ipar és kereskedelemnek, melynek sok hasznos szolgálatot fog tenni eme új vállalat. Az új hirdetői iroda vidéki osztályát Klein Simon vezeti, ki hosszú ideig állott egy nagy fővárosi hirdetői iroda vidéki osztályának élén. Ezután is kéri az új iroda mindazokat, kik a bel- és külföldön hirdetni szándékoznak, forduljanak hozzá bizalommal felvilágosításért. — Az új iroda címe: Budapest VII., Rózsa-utca 8. sz. Telefon 176—09.

— **Szobrot Jókainak!** A magyar nemzet sokkal, igen sokkal tartozik Jókainak, kosorus költőjének. Róvjuk le a nagy adósságot. Emeljünk szobrot Jókainak. Bármily csekély adományt e célra elfogadunk, nyilvánosan nyugtázzuk é rendeltetési helyére juttatjuk.

— **Származási bizonyítványok a hadseregszállításoknál.** A hadseregi szállításoknak a hazai termelők részére való biztosítása végett már az 1909. évi szállításoknál úgy rendelkezett a hadügyminiszter, hogy mindenkor a közigazgatási hatóságok által kiállított bizonyítványokkal igazoltassék az áru belföldi eredete. Ezeknek a bizonyítványoknak bélyegmentességét még 1909-ben biztosította a pénzügyminiszter, a belügyminiszter pedig miután arról értesült, hogy a hatóságok egyes helyeken kiállítási díjat követelnek a felektől, rendeletet adott ki, melyben az említett származási bizonyítványok kiállításaért a díj beszedést megtiltotta.

— **A fa megolvasztása.** Bizonard francia vegyész kitalálta, hogyan kell a fát megolvasztani. Ez a találmány tudományos nézőpontból is érdekes, de az ipar terén nagy változásokat hozhat létre, mivel az olvasztott fát könnyen lehet különbözőképp mintázni. Már olvasztott fából való betümintákat is készítenek nyomdák számára a gyorsan kopó olombetű helyett. Amint állítják, az olvasztott fának a nedvesség nem árt, sőt a tűz is alig; minden olvasztott fa lényegileg egyforma, bármely fanemből való legyen is. Vasuti sint

kocsikereket is öntöttek olvasztott fából s a kísérlet eredménye meglepő. A kocsi járása zajtalanabb, surlódása állandó és kopása kisebb, mint az acélsíné, vagy acélkeréké. Egy ideig azonban még a jövőé marad a találmány haszna, mert a most ismert olvasztási mód sokkal drágább, sem hogy a vasat kitudná szorítani.

— **A nyugdíjbiztosítás.** A magyar nyugdíjbiztos. részvénytársaság központi főfelügyelője: Engel Tóbiás ur a polgári önképző nagytermében (régí városház) ma (vasárnap) délután 2 órakor a nyugdíj-intézményről tart ismertető előadást. Kereskedőket, ipari munkaadókat és a társadalom minden rétegét a legközvetlenebbül érdeklő kérdés: az egyén, özvegye és gyermekei nyugdíjbiztosítása. Ezen nyugdíjbiztosítási intézet az ipar és kereskedelmi kamarák részéről a legmelegebben van ajánlva.

— **Jogi vizsgákra való készülék megkönnyítése** Dr Dobó jogi szeminárium Kolozsvárt azok érdekében, akik hátralevő jogi vizsgáikat szeptember hónapban, avagy esetleg később akarják letenni, de Kolozsvárt szigorlatuk előtt csak rövid ideig tartózkodhatnak, tankönyveket helyettesítő s az összes szigorlati kérdéseket felölelő jegyzeteket már most kikölcsönzi, az illetőket szigorlatuk előtt pár napi rekapituláló kurzuson előkészíti s többszöri próbaszigorlaton az egész anyagból kikérdezi. Aki jogvégzett, azt három hónap alatt doktorátushoz juttatja az intézet, mely a kolozsvári összes jogi vizsgákra előkészít. Tanrendszert és működését ismertető könyvet „Tájékoztató a jogi szemináriumról” díjmentesen megküldi.

— **Internátusi értesítés.** A székelyudvarhelyi, szatmári anyaházhoz tartozó irgalmas nővérek vezetése alatt levő róm. kath. leánynevelő intézetben szállást, ételmezést és egész ellátást nyerne a növendékek a következő feltételek mellett: 1. Minden növendék fizet egész tanévre ellátásért 360 K, mosásért 16 K, butor és edény használatáért 10 K, zongora vagy cimbalom tanításáért 100 K, Orvos, tankönyvek, munkakellékek és gyógyszerek külön fizetnek. 2. A ruházatra nézve kívánatos, hogy minden növendék hozzon magával az intézetbe legalább 6 inget, 4 alsószyoknyát, 4 nadrágot, 6 hálókabátot, 12 zsebkendőt, 4 kötevény, 4 törülközőt, 3 asztalkendőt, 6 pár harisnyát, 2 köznapi és 2 ünnepi, lehetőleg sötét felsőruhát. 3. Ágyneműből szükséges 1 szalmazsák, 1 paplan, 2 vankos és ami szükséges hozzá, hogy kétszer-háromszor lehessen változtatni az ágyneműt. Kell, hogy minden ruha-fehér és ágynemű az intézetben kapott számmal legyen megjelölve. 4. Szükséges továbbá, hogy minden növendék el legyen látva 1 tavaszi és 1 téli felöltővel, 1 közép nagyságú meleg és 2 fejrevaló mosókendővel, legalább 2 pár cipővel és keztyűvel; azután kellene még: evőeszköz (kés, villa, kávé- és evőkanál, 2 pohár, 1 mosdótál, fogkefe, fésűk és fésűdoboz. 5. Ha a növendékek a karácsoni husvéti v. pünkösti ünnepeket otthon töltik, a táp- és tandíjból semmi sem vonatik le, vagy adatik vissza. 6. A fizetés havonként előre történik. 7. Az ételmezés, naponta ötször, tápláló és változatos. Reggeli: tej vagy kávé; tíz órai zsemlye vagy kalács; ebéd 3—4 tál étel; uzsonna gyümölcs vagy kenyér; vacsora két tál étel. Egyébiránt biztosítanak a t. szülők, hogy gyermekeik vallás-erkölcsös nevelésére és tanítására is a legnagyobb gond fordítatik. Betegségükben leggyöngébb figyelemmel és anyai szeretettel ápoltnak és előmenetelükről a szülők annak idejében értesítenek. Székelyudvarhely, 1910. aug. hó. Az intézet elöljárósága.

— **„Az üzlet”** nevű kitűnően szerkesztett kereskedelmi szakszám, mely szórakoztatva tanít és tanítva szórakoztat, különösen a reklámra, a kiakaratrendezésre, az üzletvezetés száz meg száz apró fogására oktatja olvasóit detaillistáká. Erről a lapról

tárgyilagosan állapíthatjuk meg, hogy az nélkülözhetetlen segédeszköz minden modern kereskedőnek s viszont a modern kereskedőkről megjegyezhetjük, hogy csak ezeknek van a mai nehéz viszonyok között létjogosultságuk. Érdeklődőknek szívesen küld mutatószámot a kiadóhivatal; Budapest VI. Aradi-u 8.

KÖZÖNSÉG KÖRÉBŐL.*

Régi levelekből.

Pálmay József ur „Harc Udvarhely vármegye nemes családai körül” cím alatt e lapok 61-ik számában közreadott cikkében kirohanást intézett ellenem. Legyen szabad tisztelettel megjegyeznem az igazság érdekében 1) azt, hogy mielőtt én a közeleti szolgálati időmre még két évet rászolgáltam, a fizetés rendezése után teljes fizetéssel nyugdíjam, sem jogtalanságot, sem méltánytalanságot nem követtem el s így kérésemre nyugdíjaztattak is.

2. Genealogiai kísérletezésekkel nem foglalkozom, csupán fölmutatam eredeti adatok után azt, amit elhallgatott Pálmay ur, vagy közreadott nem eredeti adatok után.

3. Tudva valótlanságot ír Pálmay ur állítván, hogy én 1907. és 1908-ban régi leveleket küldöztem hozzá, melyekből adatait merítette, mert hiszen — amint írja — 1901. február havában már könyvéről bírálattal irnak a történelmi társulat szakközlönyében s így most e haragjában eltalálta dobni a súlykot az igazság rovására.

4. Tény, hogy irtam Pálmay urnak levelet, melyben kérdeztem, hogy honnan merítette adatait, melyek a köztudattal nem egyeznek s mivel pótkötet kiadását ígérte és adatokat kért ezen célra, pár adatot beküldöttem, akkor még nagyon kevés adataimból.

Azután gyűjtöttem össze adataimat onnan, a hol rátaláltam, mert a kik előttem kerestek s találtak, még másolatban sem mutatták meg nekem, hogy láthassam. Adataimért a felelősséget elvállalom, de Pálmay urnak sajátkezű levelével tudom igazolni, hogy ő nem vállalta az általa közzétett adatokért.

6. A genealogiai téren szakértelmet nem vindikálok magamnak, s így bírálatot sem mondhatok a Pálmay ur könyvéről. Egy értelmes székely gazda írta ugyan, hogy nem adna érte „egy mételves barányt.” Egy szaktekintély is mondotta, hogy „illetékes körök nem tekintik megbízható munkának.” Én csupán azt mondhatom róla, hogy ha akart volna, több adatot is vehetett volna bele annyi térben, amennyiben irt a szentgerlicei Gagyhy családról, mert voltak adatai saját nyilatkozata szerint is az etédi nemes családokról.

A „Tükör darabok” cím alatt kiadott füzetben és a „Székely-Udvarhely”-ben közreadott „Régi levelek”-ben nem talált, hanem föl talált adatokat irtam le s ha Pálmay ur is ezt elmondhatja: szent a béke, kár annyira haragudnia. A kapaszkodó s más hasonló kifejezéseket pedig tartsa meg önmagának.

Szováta, 1910. aug. 1.

Gagyhy Samu.

* E rovatban díjtalanul helyet adunk minden közérdekű felszólalásnak a beküldött felelősségére. Szerk.

1916. évi 863. szám.

Árlejtési hirdetmény.

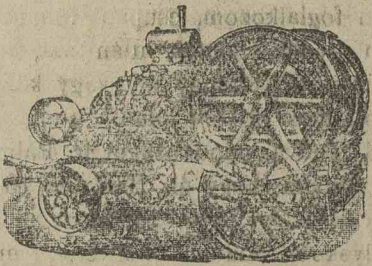
A parajdi sóbányából évente termelendő 150000 q sónak kiemelésére szolgáló lőjárgányhoz szükséges lőerő szolgáltatása, valamint 115000 q sónak a sóörölő malomig leendő elfuvaroztatása 1911. évi január hó 1-től 1913. évi december hó 31-ig terjedő időre 1010. évi szeptember hó 15-én délelőtt 9 órától 12 óráig a m. kir. sóbányahivatalnál tartandó nyilvános szóbeli árlejtés és avval kapcsolatos zárt írásheli ajánlat útján a legkevesebbet ígérőnek bérbe adatik.

Bánatpénz a lőjárgány szállításhoz 1000 K, a fuvarozáshoz 500 K.

Részletes feltételek a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Parajd, 1910. augusztus 4.

A m. kir. sóbányahivatal.

Ugynökök kerestetnek.**Eredeti „Christoph“!**

benzin szivógáz-motorok, lokomobilok és nyersolaj-motorok

ma az első helyen állanak.

A „CHRISTOPH“ név garancia. 75 éves kísérletek és tapasztalatok eredménye.

Kérjen árjegyzéket.

Dénes B. motorspecialista
... cégtől ...
Budapest, V. 1. út-körút 15.

ÉLET KÖNYVE

állandó házi orvos. Ingyenes gyógy-mód: tifusz, kolera, toroklob, ruh, vérhas, mindenféle himlő és vörheny, orvanc, bujakór, számathurut, agyfűdő-, szív-, gyomor-, méh- és bél-gyulladás, vese-, máj-, lép-, hólyag-bajok, skrofula, köszvény, csúsz, nyavalyatörés, aranyér, gutaütés, nehéz sebesülések, vérszegénység, vízkór-ság, szárazbetegség (tuberkulózis), torok- vagy mandolagyulladás, gyomorkatarus, örülés stb. ellen. Írta: DERZSI JÓZSEF. Az E. M. K. E. — tekintélyes orvosok ajánlata — népkönyvtárai részére 100 példányt elfogadott. Ára 3 korona. Kapható: Betegh Pál könyvkiadónál Székelyudvarhelyt és valamennyi könyvkereskedésben.

B O R I!

Fernengel Gyula székely-udvarhelyi bornagykereskedőnél

a legjobb minőségben, nagy választékban és legelőnyösebb árak mellett nagyban és kicsinyben kapható.

Benzinlokomobil

Ruston 6 lőerejű cséplővel teljesen kijavítva, azonnal előnyösen kapható Kovács Soma és Társa cégnél Aradon.

A mortizációs tisztviselői kölcson**ügyekben**

díjmentes felvilágosítást nyújt az „O. m. I. ált. tisztviselő-egylet kolozsvári képviselőisége“.

KOLOZSVÁR

Terenc József-ut 7. a szám.

Válaszbélyeg csatolandó.

a legkülönbözőbb apróbb dolgokat

kinálja vagy keresi,

mely csak APRÓ költséget bír el, Olvasóközönségünk ezer meg ezer esetben hálásan emlékezik meg arról, hogy az apróhirdetések fényes sikerrel segítik elő a **kinálat** és **kereslet** nagyarányú forgalmát.

Azért ne tessék habozni

s a mikor csak a legcsékélyeb szük-

ség diktálja

apróhirdetést

kell feladni a

„Székely-Udvarhely“ ben.

Apró a hirdetés,

apró a költség!

Nyomdász-

tanulónak 2—4 gimnáziumot, reál- vagy polgári iskolát végzett fiukat felvesz **Betegh Pál** könyvnyomtató-intézetébe Székelyudvarhelyt — havi fizetéssel.

Bélyegzők

megrendelésre mindenféle kivitelben bárhova a legpontosabban, gyári ár mellett szállíttatnak **Betegh Pál** könyv- és papirkereskedéséből Székelyudvarhelyt.

Betegh Pál villam-moteros, könyvnyomtató-intézetében Székelyudvarhelyt 1910.

Névjegyek
Meghívók,
Eljegyzési
és Esküvői
valamint gyász-jelentések,
ugyszintén mindenféle
könyvnyomdai és
könyvkötői mun-
káklatok izléses ki-
vitelben, gyorsan és
pontosan készülnek

Betegh Pál

villamos üzemre berendezett
könyvnyomdai és könyv-
kötő-intézetében Székely-
udvarhelyt, Kossuth-utca
81. sz. alatt.

Videki megrendeléseket azonnal elintézi.

Hirdetések

felvétetnek a
„Székely-Udvarhely“
kiadóhivatalában.

Czell Frigyes

és Fiai

bornagykereskedők és bornagykereskedők

Medgyes.

Legjobb beszerzési forrás természetadta valódi erdélyi hegyi borokban. Hordókban és palackokban. Kitűnő sajáttermés és vörös borok.

Eladó ház.

Székelyudvarhelyt, az Orbán Balázs utcában, kő- és églából épült 3 szoba, konyha, pince, sütő és mosókonoha a hozzá tartozó melléképületek és kerttel — jutányosan eladó. Értekezni ugyanott Borbély Józsefnél.

Ki a Yes-Oui-Si

című lapot megrendeli, játszva — minden megérőltetés nélkül és önállóan az angol és francia nyelveket alaposan megtanulhatja. Előfizetési ára negyedévre 1—1 kiadásra csak 3 K. Kiadóhivatala Budapest, VI. Andrassy-ut 97. sz. a „Székely-Udvarhely“-re való hivatkozással mutatványszámot szívesen küld bárhova.

Cséplőgép eladás.

Egy 4 lőerejű, verőléces, teljesen üzemképes magyar gyártmányú cséplőgép új találmányu herefejtővel együtt más vállalat miatt eladó. Megtekinthető Gedeon Ignác gépésznél Magyarhermányban (posta nadybacon), ki a vevőt esetleg a gép szakszerű kezelésébe is beoktatja. A gép üzem közben is eladó.

Szép keresetre

tehetnek szertnök kik házi munkájuk közepette, avagy egész nap csipkehorgolással foglalkozni óhajtanak. Bővebb felvilágosítást levélbeli megkeresekre nyújt: Stern Arminné, Branyicskán (Hunyad megye).

Figyelmeztetés!

A Schicht
szarvasszappant

valódi csakis a

Schicht

névvel és a „szarvas“ védjeggyel!

TALÁLÓS o o o KÉRDÉS.

Miért apróhirdetés

az apróhirdetés?

mert néhány APRÓ sorban minden szükséges és célszerű dolgot lehet hirdetni és így valóban APRÓ pénzbe kerül csak, ha az ember

mindenféle állást

kinál vagy keres,

mindenféle terményt

kinál vagy keres,

lakást

kinál vagy keres,

mindenféle butort

kinál vagy keres,

mindenféle ipari cikket

kinál vagy keres,

Magyar Könyvtiteli Folyóirat

havi folyóirat a könyvtiteli ismeretek fejlesztésére. Főszerkesztők: Kárgáti Béla és Trautmann Henrik. Társzerkesztők: Kunzner Róbert, Szél Jenő, Zeengeri Manó. Megjelenik minden hó első napján egy és fél inyi terjedelemben. Előfizetési ára egy évre 8 K, fél évre 4 K. Egyes szám ára 80 fillér. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IX., Mester-u. 27. Mutatványszámot szívesen küld a kiadóhiv.

Szakképzett molnármester

— többféle nyelvismerettel — állást keres gőz-, benzin- vagy vízimalomnál. Malombérletet is vállal. Cím: e lap kiadóhivatalában. 2—2.

1848

eredeti anrcia angol, és amerikai toalett-modelt közöl a BUDAPESTI BAZÁR egy évfolyamában. Előfizetési ára: negyedévre 2 korona. Ingyen mutatványszámot küld a „BUDAPESTI BAZÁR“ kiadóhivatala Budapest, VIII. Baross-u. 22. (Budapesti Bazar-ház.)